Turkish Studies
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/18, p. 523-544
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12055
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi
Referees/Hakemler: Yrd. Doç. Dr. Selçuk İLGAZ – Yrd. Doç. Dr. Barış ÇİFTÇİ

This article was checked by iThenticate.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN TARİH KAVRAMLARINI ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİ VE KAVRAM ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (OF İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Ayşe SEYHAN[*]

ÖZET

Bu araştırmanın amacı öğrencilerin, 11. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen bazı kavramların öğrenme güçlüklerini saptamak ve tarih kavramları hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Araştırmada survey (eğitsel tarama yöntemi) yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için gerekli veriler anket ve kavram açıklama kâğıdı kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya Trabzon ili Of ilçesi dahilinde bulunan iki ortaöğretim okulunun 11. sınıflarında öğrenim gören 90 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilere anket uygulanmış, 10 tane tarih kavramından oluşan kavram açıklama kâğıdı dağıtılmış ve bu kavramları cevaplamaları istenmiştir. Araştırmanın uygulama sürecinde var olan durumu olduğu gibi ortaya koyabilmek için betimsel tarama sonrasında ise bu durumun derinlemesine anlaşılabilmesi için öğrencilerin kavram açıklama kâğıtlarına verdiği cevaplardan yola çıkılarak içerik analizi yapılmıştır. Kavram açıklama kâğıtlarından elde edilen benzer bilgiler gruplandırılmış, öğrencilerin kavramlara verdikleri cevaplar sözlük anlamları ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca veriler frekans ile yüzde üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın problemlerine bağlı olarak elde edilen bulgular dört ana bölüme ayrılarak incelenmiş, sonuçlar tablo şeklinde verilerek yorumlanmıştır. Bu sonuçlara göre; tarih derslerinde geçen kavramların öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılamadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin tarih kavramlarını ezberleme yöntemiyle öğrenmeye çalıştıkları, derslerde anlatım yöntemi dışında kavram öğrenme strateji, yöntem ve tekniklerinin kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Araştırma verileri öğrencilerin çoğunun tarih kavramlarını öğrenirken sıkıldıklarını ve tarih kavramlarını örneklendirmede zorlandıklarını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin önemli çoğunluğunun kavram öğrenirken kendine göre stratejiler geliştirdiği, tarih kavramlarını ezberledikleri ancak, gerçekte neyi ifade ettiklerini anlamadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Inkılap Tarihi, Kavram, Kavram Öğrenme, Kavram Yanılgısı

[*] Dr. MEB, El-mek: ayse.seyhan_@hotmail.com

LEARNING STRENGTHS OF HISTORY CONCEPTS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS AND THEIR VIEWS RELATED TO CONCEPT TEACHING (OF DISTRICT SAMPLE)

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the difficulties of learning some concepts for students of 11th grade Revolution History and Kemalism course and their views on the concepts of history. Survey (educational scanning method) method was used in the research. The datas needed for the research were obtained by using questionnaire and concept explanatory paper. There are 90 students join in the survey who attend the 11th grade of the two secondary schools located in Of district of Trabzon province. These students were conducted a survey and given a questionnaire and a concept explication paper consisting of 10 history concepts and they were asked to answer these concepts. Descriptive scan were applied in order to put forth the situation as it is in the implementation process of the research, moreover content analysis were carried out based on the answers given by the students to the concept explanatory papers in order to understand this situation throughout. Similar datas obtained from the concept explanatory papers was grouped, and answers given by the students to the concepts were compared with dictionary meanings and evaluated. Furthermore, the data are evaluated in terms of frequency and percentage and explicated. The datas obtained according to the problems of the research were analyzed by dividing into four main sections and the results were explicated as a table form. According to these results; It was determined that the concepts in history course were not understood exactly by the students. It is figured out that the students struggle to learn the history concepts by memorizing them and concept learning strategy methods and techniques aren't used but the narrative method in the courses. The research shows that most of the students are bored with learning historical concepts and they have difficulties in exemplifying the concepts of history. It's obvious that the vast majority of students develop learning strategies themselves while learning concepts, memorize history concepts but do not understand what concepts actually mean.

STRUCTURED ABSTRACT

Concepts are divided into two groups as tangible and intangible according to their form of formation in the minds. Tangible concepts that we perceive with our sense organs; What we can not perceive with our sense organs is called intangible concepts. Children learn tangible concepts more easily than intangible ones (Klausmeier, 1992; Cantekin, Çağdaş and Albayrak, 2000). There are some difficulties in teaching the concepts of history. These difficulties are more prevalent especially when there are more intangible concepts in topics (Safran, 2009). Students often have difficulty in understanding the concepts they meet for the first time and they can be confused and mislead about concepts. A method of teaching and learning should be determined according to the characteristic of the concept desired to be explained fort he students not

to be misconcepted and not to be confused with the concept. Students must recognize and conceptualize the characteristics of concepts (Yel, 2006). In traditional concept teaching, the memorization of given concepts is the subject of discussion. In the prevention learning approach; students will be enabled to discover the basic features of the concept by giving examples of the concept to be taught first through general induction and then gripping examples and non-examples for the concept (Salkind and Rasmussen, 2008; Yilmaz and Çolak, 2011). Especially, because of the difficulty of verbal definition of intangible concepts, different methods, strategies and tools such as concept maps, semantic analysis tables, v diagrams, structured girid which can provide the structuring of concepts in the mind in order to embody the concepts are developed (Nakiboğlu, 1999; Kılıç, 2008; Bümen, 2007).

The aim of this research is to determine the difficulties and levels of the concepts of "democracy, Republic, absolutism, Constitutionalism, Reform, Oligarchy, Minority, Revolution, Revolution, Regime" in 11th Grade History of Revolution and Ataturkism course.

It is also aimed to take student opinions about these concepts. In this respect, the following problems were sought:

1. Do high school students have difficulty in learning history concepts?

2. Do high school students learn by memorizing history concepts?

3. What are the views of high school students about the concepts of history?

4. Do high school students confuse the concepts of history?

Method

Survey (educational scanning) method was used in the research. The working group constitutes of the 11th grade students of the two official high school located in Of district of Trabzon province in 2015-2016 academic year. These schools were selected pursuant to the random sample and the research was conducted on 90 students, 53 females and 37 males, who were studying in the 11th grade of these schools. The datas required for the research were obtained using questionnaire and concept explanatory paper. Students' difficulties in learning concepts and their opinions about this subject are questioned by questionnaires consisting of twelve questions. The likert scale of 5 was used in the questionnaire. Data were analyzed by calculating frequencies and percentages (%). Descriptive scanning was conducted to reveal the situation that existed in the implementation process of the research, and then content analysis was carried out from the answers given to the students' concept explanatory papers in order to understand this situation in depth. Similar information obtained from the concept explanatory papers was grouped, and the answers given by the students to the concepts were compared and evaluated with dictionary meanings.

Findings

The first question of the survey was questioned with the first four items of the questionnaire. The question "What is your perception level in history lesson?" answered by the students as follows; 4.4% of the students replied as not good at all, 11.1% was not good, 52.2% was partly good, 28.8% was pretty good and 3.3% was very good. In this case it is understood that the students can partially understand the concepts but not exactly in history courses. 10% of the students agree fully, 13.3% is very, 25.5% is moderate, 22.2% is little and 28.8% of the students never approve of the expression "I think I understand the concepts of history". In this case, it can be seen that the concepts of history can not be learnt completely. 18.8% of the students answered as positive, 13.3% is quite, 30% is moderate, 28.8% is less and 8.8% of the students do not agree with the expression "I am tired of learning the concepts of history". According to this conclusion, it became clear that almost half of the students are bored while learning the concept. 11.1% of the students answered as positive, 14.4% is quite, 17.7% is moderate, 27.7% is less and 26.6% of the students are not agree with the expression "I have not difficulty in exemplifying the concepts of history from the close circle and Turkey". It is also seen that 2.2% of the students did not answer the questionnaire. There of, it is understood that almost half of the students have difficulty in exemplifying the historical concept with close circles and Turkey.

On the second question of the research, student opinions were received with three items of the questionnaire. 38.8% of students answered as positive, 18.8% are quite, 17.7% are moderate, 15.5% are less and 8.8% of students never agree with the expression "I learn by memorizing the concepts of history". According to these findings, it can be said that most of the students learned by memorizing the concepts. 5.5% of the students answered as positive, 8.8% are quite, 12.2% are moderate, 21.1% are less and 52.2 of the students never agree with expression "Teacher uses different methods and techniques to teach the concepts of history". According to this table, it is seen that most of the students have stated that different methods and techniques are not used in learning the concepts of history. 27.7% of students answered as positive, 22.6% quite, 16.6% moderate and 26.6% less and 6.6% of students never agree with the expression of "Developing Self-Specific Strategies to Memorize Historical Concepts" According to this table, it can be said that almost half of the students develop their own strategy in learning the concepts.

The third sub-problem of the study was tested with three questions on the scale. 8.8% of the students stated as positive, 11.1% are quite, 13.3% are moderate, 14.4% are less and 52.2% of the students never agree with expression "I do not need to learn a concept because there is no question about the concept in university exam". It is known that desired behavior changes can be made easier for students who believe in the necessity and importance of concept learning. It is understood that the vast majority of pupils participating in this work attach importance to learn concepts. 25.5% of the students stated as positive, 21.1% are quite, 28.8% are moderate, 15.5% are less and 8.8% of the students never agree with the expression "I do not understand what the concepts mean

in real even if I memorize the history concept". This result shows that the concepts are learned by the students by memorizing and students can not learn the concepts significantly. 50% of the students stated as positive, 17.7% are quite, 21.1% are moderate, 8.8% are less, 2.2% of the students do not agree with the concepts of "Many concepts of history are necessary in daily life because I am a human being". It can be said that almost 70% believed that historical concepts should be known in daily life.

In accordance with the fourth question of the survey, the last item of the questionnaire and the concept explanatory papers were answered by the students. 16.6% of the students stated as positive, 15.5% is quite, 14.4% is moderate, 23.3% is less and 30% of students do not agree with the expression "I am confusing the concepts just as Democracy, Constitutionalism and Absolutism". It is understood from the table that students confuse intangible concepts. The responses given by the students to the concept explanatory papers have been evaluated below. According to this; It is seen that the majority of the students perceive the concept of "democracy" as a concept that means "people are self-directing", "rights and freedoms that a person should have" and "freedom of equality". One third of the students responded as "I do not know the answer". One fourth of the students know the "Republic" concept as being synonymous with "People's self-directed management style" and "the possession of the nation in certain periods". The majority of the students responded to the concept of the republic as "the abolition of the old administration of the state and the establishment of the new state", "the name given to the independent state" and one third of the students left the answer blank. According to these results, it can be said that four-thirds of the students are in misconception about the concept of republic.

While most of the students expressed the concept of "absolutism" as "the system in which the state administration is maintained through transferring from father to the son", the "The form of government in which legislative, executive and judicial powers are gathered in one hand", only twenty four students were seemed to answer the concept which evoke the form of "system governed by the Sultan". About one-third of the students left the answer blank. When the answers given by students are evaluated, it can be said that the concept of absolutism is partially learned. Only nine students responded to the concept of "Constitutional Monarchy" with a sentence evoking the concept of "having a parliament established by the Sultan and the people". It is seen that the majority of the students gave responses that are not related to the concept such as "the existing order is demolished and the new order is replaced", "the order surrounded by a ruler", "the innovations made". It is understood that some students have no idea about the concept and they only use the sentence which consist of the word 'order'.

When it comes the concept of "reform", it is understood that a significant majority of students responded correctly, such as "innovating and developing in state institutions". More than half of the students have been able to define the "Innovation" which is the distinguishing feature of the reform concept. Preserving the word's updateness is thought to be effective in this case. However, it was understood that one third of the students did not know the answer. It has been determined that the

concept of "oligarchy" is perceived as "mixed management style, management" by the majority of the students. It has been shown that only twelve of the students have given the answer that "a form of government in which a certain class hands the administration". In general, about four quarters of the students have found that they do not know any aspect of the concept. One-third of the students expressed the concept of "minority" as "one group of people living in non-existent places", about one-third of the students expressed as "a nation growing under another nation authority" about a quarter of them expressed as "coming after the region they dwell in or not from the same nation" and another quarter of them expressed as "The state living under the auspices of the State". From these answers, it is noticed that the students have no knowledge about this concept, they only use the sentences in which 'nation' word exists, and it is understood that the students are in misconceptions and confusion.

The majority of the students responded to the concept of "insurrection" in the form of "intervention of the military in state administration", "rebellion against the order and administration of a society", "seizing the state administration" and "assault". It was seen that only seven students could define as "arrangement of existing order by force of arms" which is the distinctive feature of the insurrection. Approximately half of the students in the concept of "Revolution" responded as "Innovations made by a state in the development process" and one-fourth of the students responded as "A term that nation totally destroys and eliminates the old to correct the disorders". One-fourth of the students replied that they have no idea or left the question blank. It has been understood that the vast majority of students are able to frame sentence about the concept of "Revolution" defining as a radical change to bring the social order and structure to a better state. Only nine of the students responded to the concept of "regime" as "a governance style of a state". It is seen that the other students are completely in misconceptions about the concept. Students responded to the regime concept as "Effective method in administration", "all rights based on the country", and "innovations". Thirty-five students stated that they did not know the answer or left the question blank. From these answers, it is noteworthy that some students never understood the concept of regime, they only used the sentences in which 'administration' word exists.

Conclusion

When the findings are examined according to the problems of the research; It is understood that most of the Turkish students do not correctly perceive the concepts in the Turkish Republic Revolution History and Ataturkism textbook, they are in misconception and confused and do not learn exactly. Most of the students stated that they were bored with learning the concepts of history and they were not able to exemplify these concepts. In general, it is seen that the vast majority of students know any dimension of concepts, and the vast majority do not recognize important items related to concepts. According to the research findings, it is understood that the students try to learn by memorizing the history concepts and it's clear that teachers do not use the concept learning strategies, methods and techniques sufficiently in the courses. Concept learning through memorization also causes

students to be bored. According to research findings, it is understood that the students believe that the concepts of history are important in the university selection examinations and that they should know the concepts of history in daily life. It also can be concluded that the vast majority of students develop strategies by themselves while learning concepts, memorize history concepts, but in fact do not understand what concepts express. When we examine some of the researches made, it is seen that the results are reached in the same direction (Yılmaz, 2008; Ünlü, 2011; Akıcıoğlu and Arslan, 2007; Düzenli, 2011; Dündar and Aksoy 2010).

According to the data obtained from the concept explanatory papers, the following findings were obtained.

1. The concepts in history lessons are not understood by students exactly.

2. It has been determined that the pupils know any dimension of the concepts but generally can not define it.

3. Students confuse concepts and this is especially obvious in the concepts related to the forms of state administration.

4. It has been understood that the instrument proposed to change intangible concepts into tangible in the lessons are not used sufficiently and students try to learn historical concepts by memorizing, which causes students to be bored.

Suggestions

Thanks to the research findings, the following suggestions have been made.

• In history lessons, graphic editors, visual intelligence appeals must be used effectively in education and training process.

• Learning should be excluded from the process in which certain tools are used and should include practices addressing the visual intelligence of the students as well.

• It is necessary to determine whether the students have prior knowledge or not and it's needed to be completed their deficiencies.

• Multiple intelligence activities, collaborative learning and other methods which enable students to be explorer of knowledge can be beneficial in terms of teaching.

• Conceptual change texts should be included in concept teaching to avoid concept misconception.

• Students' understanding of concepts can be improved by establishing relationships with tools such as literature, cartoons and paintings.

Keywords: History of Revolution, Concept, Concept Learning, Misconceptions

1. Giriş

Sosyal bilimler arasında tarihin görevi, toplumların nereden geldiklerini ve nereye gitmekte olduklarını açıklamak; dün-bugün-gelecek arasında ilişki kurmak ve topluma, yolunu sağlıklı bir şekilde çizebileceği bilinç kazandırmaktır (Yıldız, 2003). Geçmişte olan olayların veya bunlar hakkındaki belgelerin verileri olan tarih; bugünün ışığında geçmişin, geçmişin ışığında bugünün anlaşılmasının yolunu gösterir (Köstüklü, 1999). Çağdaş yaklaşımlara göre tarih öğretiminin amaçları arasında; toplumsal değer ve kültür aktarımı, kimlik gelişimini desteklemek ve öğrencilere bilimsel düşünme becerilerini kazandırmak yer almaktadır (Safran, 2006; Demircioğlu, 2010; Köksal, 2007). Sorumluluk, demokratiklik, insan haklarına saygı gibi temel değerlerin önemini kavrayan, bunların korunması ve geliştirilmesinde duyarlı bireyler yetiştirmek tarih öğretiminin amaçları arasındadır. Ortaöğretim programında öğrencilerin tarihçilere ait becerileri, bir bilim adamı gibi disiplinli çalışma alışkanlığı kazanmaları beklenmekte, kişisel gelişimleri ile eğitimsel deneyimlerinin zenginleştirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca öğrencilerden kavram, değer ve becerileri geliştirmeleriile öğrenmeyi öğrenmeleri beklenmektedir. (MEB, 2011).

Tarih öğrenmek, sadece olayları ezberlemek olmayıp öğrencilerin kavramları, genellemeleri analiz etmelerini ve bilimsel yöntemi uygulamalarını gerektirir. Öğrenciler, tarihçiler tarafından yazılmış kitapları okuyarak tarihi anlayamazlar. Tarih öğretiminin önemli bir özelliği tarihsel kavramların öğretilmesi ve öğrencilerde geçmiş hakkında genel bir perspektif oluşturulmasıdır. Kavramları öğrenmek, öğrencilerin hikâyegibi anlatılan tarih anlayışından sıyrılıp tarihsel olay ve süreçlerin önemini vurgulayan, olgusal ve gerçekçi bir tarih anlayışını benimsemelerini geliştirecektir(Husbands, 1996). Tarihte kavram ve genellemeler, öğrencilere geçmişte insanların nasıl davrandığı ve gelecekte nasıl davranacağına ilişkin ipuçları verebilir. Öğrencilerin bilgiyi nasıl oluşturduğu, kavramları nasıl öğrendiği, bilgilerdeki doğru ve yanlış yapılanmaları gösterdiğinden anlamlı öğrenmenin ilk aşaması olarak nitelendirilebilir (Dönmez, Alaz ve Aydoğan, 2008).

Kavramın ne olduğu ile ilgili araştırmacılar çeşitli tanımlar yapmışlardır. Kavram, bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır (TDK, 2011). Kavram, benzer özelliklere sahip nesnelerin ya da olayların ortak ismidir. Başka bir ifadeyle ortak özelliklere sahip kavramlar, aynı küme, sınıf ya da kategoride bulunur (Şimşek 2006). Kavram, insan zihninde oluşan, farklı nesne ve olguların değişebilen ortak özelliklerine sahip bir bilgi yapısıdır (Ülgen, 2004). Başka bir tanımda kavram, olgulardan yola çıkılarak geliştirilen bir zihinsel yapı; nesnelerin, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen bir yapıdır (MEB, 2005). Zihinsel düşünmeyi sağlayan araç olarak kavramlar, fiziksel veya sosyal dünyayı anlamayı ve anlamlı iletişim kurmayı sağlar. Kavramlara sahip olmayan bir yetişkinin düşünmesi duyusal algılamalarıyla sınırlıdır. Kavramların anlaşılması için problem çözmeyi bilmek, ilkeleri ve dünyayı algılamak gerekir. Kapsamlı bilgiler kavramlar sayesinde kullanılabilir ünitelere dönüşür. (Senemoğlu, 2001). Eğitim açısından kavram ortak tepkiye yol açan ilişkili uyaran takımıdır (Özyürek, 1984).

Kavramlar, zihinde oluşma şekillerine göre somut ve soyut olmak üzere iki gruba ayrılır. Duyu organlarımızla algıladıklarımıza somut kavramlar; duyu organlarımız ile algılayamadıklarımıza soyut kavramlar adı verilir. Bireyler somut kavramları soyut olanlara göre daha kolay öğrenirler (Klausmeier, 1992; Cantekin, Çağdaş ve Albayrak, 2000). Tarih dersinin kendi yapısından kaynaklanan bir kısım problemleri bulunmaktadır. Bu problemlerden biri de soyut tarih konularının öğrenciler için anlaşılır hale getirilmesinde zorlukların yaşanmasıdır. (Safran, 2009). Öğrencilerin tarih öğreniminde kavramların öğrenilmesinde ve kavram öğrenme becerisinin geliştirilmesinde yaşadıkları sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Ülgen, 2004; Yeşilyurt, 2006):

- Öğrencilerin öğrenilecek kavramla ilgili hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olmaması

- Ders verilecek ortamın eğitim-öğretim için yetersiz olması
- Günlük dilde kullanılan kavramların bilimsel dilde farklı görevlerinin olması
- Kavramların birbirleriyle ve günlük hayatla ilişkisinin kurulamaması
- Kavram yanılgısı
- Kavram kargaşası

Kavram yanılgısı, bir kavramın zihinde herhangi bir şey ifade etmesinin yanında bu bilgilerin bilimsel olarak kabul edilenden farklı olması ve ileriye dönük öğrenmelerde genellikle öğrenmeyi negatif olarak etkilemesi olarak kabul edilirken, kavram kargaşası öğrencilerin çevreden ve ailelerinden daha önce öğrendikleri kavramlarla yeni öğrendikleri arasında mantıklı bir ilişki kuramaması olarak ifade edilir (Novak, 1997; Aktekin, 2009). Öğrenciler ilk kez karşılaştıkları kavramları anlamakta güçlük çekmekte, birbirine karıştırabilmekte ve kavram yanılgısına düşmektedir. Sosyal bilimlerde bilgiyi tanımlarla anlatmak onu sınırlar ve anlatılmak istenen tam olarak anlaşılamaz. Öğrencilerin kavram yanılgısına ve kavram kargaşasına düşmemeleri için anlatılmak istenen kavramın özelliğine göre bir eğitim-öğretim yöntemi belirlenmesi gerekir. Öğrenciler kavramların özelliklerini fark etmeli ve kavramalıdır (Yel, 2006). Kavram öğretiminde, öğrencilerin gelişim seviyeleri göz önünde bulundurularak öğrenene görelik, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, yakından uzağa gibi ilkeler dikkate alınmalıdır (Alkış, 2012).

Geleneksel kavram öğretiminde verilen kavramların ezberletilmesi söz konusudur. Sunuş yoluyla öğretimde önce genelden özele doğru tümdengelim yaklaşımıyla öğretilecek kavramının yapısı ve temel özellikleri ön düzenleyiciler vasıtasıyla verilir. Sonra kavrama ilişkin çok sayıda örnek gösterilir (Yel, 2006). Buluş yoluyla öğrenme yaklaşımında ise özelden genele doğru tümevarım yoluyla önce öğretilecek kavrama ilişkin örneklerverilir, sonra kavrama örnek olan ve olmayan durumlar verilerek öğrencilerin kavramın temel özelliklerini keşfetmeleri sağlanır. (Salkind ve Rasmussen, 2008; Yilmaz ve Çolak, 2011). Ülgen (2004)'e göre kavram öğrenme, "kavram oluşturma" ve "kavram kazanma" süreçleri ile gerçekleşir. Kavram, kavramın örneklerinin benzer ve farklı yanlarını algılayarak, benzerliklerinden genelleme yaparak oluşturulur. Bu süreçte nesnelerle oluşturulan şemalara dayanarak nesneler arasında ilişki kurulur. Kavram kazanmada belirli kural ve ölçütlere, aralarındaki ilişkilere göre kavramlar, tümdengelim yoluyla sınıflara ayrıştırılır ve gruplandırılır.

Senemoğlu (2004)'nagöre kavram öğrenme somut, tanıma, sınıflama ve soyut olmak üzere dört düzeyde gerçekleşir. Somut düzeyde objenin farkına varılır, obje diğerlerinden ayırt edilir, daha sonra aynı durumda karşılaşıldığında hatırlanır. Tanıma düzeyinde aynı nesne değişik ortam ve bağlamda görüldüğü zaman da tanınır. Sınıflama düzeyi nesnenin en az iki farklı modelinin aynı kavram olarak algılandığında gerçekleşir. Soyut düzeyde kavramın tanımı, belirleyici özellikleri kavrama örnek olan ve örnek olmayan durumlar belirtilir. Araştırmacılar kavram öğretiminde kavramın somut, soyut olması durumu, bireylerin gelişim ve dil özellikleri ile zihinsel süreçler üzerinde durmaktadır. Bu zihinsel süreçler gruplama, genelleme, ayırma ve tanımlamadır. Gruplama sürecinde bireyler gelişim düzeylerine göre çevrelerinde gözlemledikleri olayları zihinlerine yerleştirerek gruplama yapar (Malatyalı, Yılmaz, 2010). Genelleme, varlıkları ortak özelliklerine göre bir grupta toplama ve bu gruba ad verme sürecidir. Genellemede kişi, kavramlarını kendi deneyim ve gözlemlerinden giderek geliştirir. Aynı nesneleri bir araya getirme süreci olan ayırt etme, kavramların ayırt edici olan, ayırt edici olmayan özellikleri ile kavrama örnek olan ve örnek olmayan örneklerin verilmesi ile gerçekleşir (Yel, 2006; Kılınç, 2007). Kavram gelişimindeki son süreç olan tanımlamada, kavram anlatımla ya da yaratıcı bir yöntemle sunulur (Kılıç, 2008; Özyürek, 1984). Bilişsel psikologlar kavram öğrenmede sınıflandırma, çerçevelendirme, zihinsel canlandırma ve sembolleştirme gibi süreçleri ön plana çıkarmışlardır.

Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Öğretim Programı (2007)'na göre kavramlar ile tarih terimleri ilgili ünitelerde metin içeriğinde, sözlük çalışması vb. şekillerde verilmelidir. Kavramların anlaşılmasını ve soyut kavramların öğrenilmesini kolaylaştırmak için somutlaştırma yoluna gidilmelidir (MEB, 2011; Novak ve Govin, 1984; Dündar 2008). Belirlenen öğretim hedeflerine ulaşılabilmesi için öğrencilerin derslerde anlatılan konu ve kavramları iyice özümsemesi gerekmektedir. Soyut ve anlaşılması güç olan bilgiler somutlaştırılarak öğrenciye sunulması öğrenmenin sağlanması için önemli bir adımdır (Çevik, Keleş ve Keleş 2017).

Kavramın tanımlanmasında olduğu gibi kavramın içerik ögelerinin nasıl sıralanıp sunulacağı ve kavramların nasıl öğretilmesi gerektiği ile ilgili olarak bilim adamları, farklı yöntem ve stratejiler önermişlerdir. (Kılıç, 2008; Bümen, 2007). Özellikle soyut kavramların sözel tanımının yapılmasının zor olması sebebiyle günümüzde kavramları somutlaştırmak için kavramların zihinde yapılandırılmasını sağlayabilecek kavram haritaları, anlam çözümleme tabloları, v diyagramları, yapılandırılmış girid gibi farklı yöntem, strateji ve araçlar geliştirilmiştir (Nakiboğlu, 1999; Kılıç, 2008; Bümen, 2007).

Kavram öğretimi ile ilgili literatür incelendiğinde Yel (2009) "Kavram Geliştirme ve Öğretimi" adlı araştırmasında; benzer, geçişken, ayırıcı özelliklerine göre oluşturulmuş varlık ve düşünce gruplarına verilen isim şeklinde tanımladığı kavram yanılgısını kavramın bilimsel olarak kabul edilen tanımından farklı olarak algılaması olarak açıklamıştır. Akınoğlu ve Aslan (2007) "Türkiye'de Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramlarının Kazanma Durumu ve Değerlendirilmesi" adlı çalışmalarında, 9. sınıf tarih kitabında geçen kavramların bir kısmının kazanılma durumunu incelemiş, öğrencilerin tarih kavramlarını yeterince kazanamadıklarını ifade ederek müzelere ve arkeolojik kazı alanlarına yapılan gezilerin kavram öğretiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çaycı, Demir, Başaran ve Demir (2007) "Sosyal Bilgiler Dersinde İş Birliğine Dayalı Öğrenme ve Kavram Öğrenme" adlı çalışmalarında kavramları, bilgilerin yapı taşları ve soyut düşünce birimleri olarak tanımlayarak kavramların geliştirilmesinde zihinsel süreçlerden söz etmişlerdir.

Akbaş ve Toros (2016) "Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnteraktif Kavram Karikatürleri ve Kavram Haritaları Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi" adlı deneysel çalışmalarında, interaktif kavram karikatürleri ve kavram haritalarının kullanımının akademik başarıya olumlu etkisinin olduğunu tespit ederek bunların derslerde kullanılmasını önermişlerdir. Köksal (2006) "Kavram Öğretimi ve Çoklu Zeka Teorisi" adlı deneysel çalışmasında, işbirliği ile öğrenen öğrencilerde akademik başarının yanında, aktif katılım, iyi arkadaş ilişkileri, benlik saygısı gibi olumlu özelliklerin geliştiğini belirterek işbirlikli öğrenme modelinin kavramların daha kalıcı şekilde öğrenilmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Gürkan ve Doğanay (2016) disiplinler arası öğretim yaklaşımına dayalı analoji tekniği uygulamalarının ilkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde "İnsanlar ve Yönetim" ünitesi kapsamındaki bazı kavramların özelliklerinin bulunması sürecine etkisini incelediği nitel araştırmasında durum çalışması yapmışlardır. Araştırma sonunda ön bilgi, geçmiş yaşantı ve deneyimlerin kavramın özelliklerini bulma becerisinin gelişimini olumlu yönde etkilediğini ortaya koyarak sosyal bilgiler dersinde soyut kavramları öğretirken analojilerin kullanılmasını önermişlerdir.

Bu araştırmanın amacı öğrencilerin, 11. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen bazı kavramları öğrenme güçlüklerini saptamak ve tarih kavramları hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Bu doğrultuda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

1. Lise öğrencileri tarih kavramlarını öğrenmede zorlanmakta mıdır?

2. Lise öğrencileri tarih kavramlarını ezberleyerek mi öğrenmektedir?

3. Lise öğrencilerinin tarih kavramları ile ilgili görüşleri nelerdir?

4. Lise öğrencileri tarih kavramlarını birbirine karıştırmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ortaöğretim 11. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi 1919'a kadar Mustafa Kemal ve Türk İnkılabı ünitelerindeki "Meşrutiyet, Cumhuriyet, Mutlakiyet, Demokrasi, Reform, Oligarşi, Azınlık, İnkilap, İhtilal, Rejim" kavramlarının kazandırılma güçlükleri ve düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin tarih kavramları ve kavram öğrenme ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırmada survey (eğitsel tarama yöntemi) yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle tanımlamayı amaçlayan araştırma modelidir**.** Bu yaklaşımlarda araştırma konusu kendi koşulları içerisinde değerlendirilir ve tanımlanır (Karasar, 2005).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili Of ilçesinde bulunan Of Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ulusoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu okullar seçkisiz örneklemeye göre seçilmiş olup, bu okulların 11. sınıflarında öğrenim gören 53'ü kız, 37'si erkek olmak üzere toplam 90 öğrenci üzerinde araştırma yürütülmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli veriler anket ve kavram açıklama kâğıdı kullanılarak elde edilmiştir. Ölçme aracının geliştirilmesinde ilk aşamada ulaşılabilen literatür taranmıştır. Anket iki bölümden oluşturulmuştur. Anketin ilk kısmı, öğrencilerin demografik bilgileri ve öğrenim gördüğü şubelerle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci bölümü öğrencilerin kavram öğrenme güçlükleri ve bu konudaki görüşlerini sorgulamak için 11maddeden oluşturulmuştur. Ankette 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Anket soruları ve ifadeleri hazırlanırken uzman öğretim üyelerinin görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra anket 12. sınıflardan 50 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirliği KR20=0, 70 olarak hesaplanmıştır. Ankete katılan öğrencilere İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde öğrendikleri ve birbirine en çok karıştırdıkları 10tane kavramı içeren kavram açıklama kâğıtları dağıtılarak bunları doldurmaları istenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, frekans ve yüzdeleri (%) hesaplanarak analiz edilmiştir. Araştırmanın uygulama sürecinde var olan durumu olduğu gibi ortaya koyabilmek için betimsel tarama, sonrasında ise bu durumun derinlemesine anlaşılabilmesi için öğrencilerin kavram açıklama kâğıtlarına verdiği cevaplardan yola çıkılarak içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada öğrencilere ilk olarak anket verilmiş sonra kavram açıklama kâğıdı uygulanmıştır. Kavram açıklama kâğıtlarından elde edilen benzer bilgiler gruplandırılmış, öğrencilerin kavramlara verdikleri cevaplar sözlük anlamları ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın problemlerine bağlı olarak elde edilen bulgular dört bölüme ayrılarak incelenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. ***Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri***

Cinsiyet	Frekans	%
Kız	53	58.8
Erkek	37	41.1
Toplam	90	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere, çalışmaya 53'ü kız, 37'si erkek olmak üzere toplam 90 lise öğrencisi katılmıştır. Kız öğrencilerin katılım oranı % 58.8 iken, erkek öğrencilerin katılım oranı % 41.1'dir.

Araştırmanın birinci problemi anketin ilk dört maddesi ile sorgulanmıştır. Öğrencilerin bu maddeler hakkında düşüncelerinin frekans ve yüzdeleri Tablo 2, 3, 4 ve 5'te verilmiştir.

Tablo 2. ***Tarih Dersinde Geçen Kavramları Algılama Düzeyiniz Nedir?***

İfadeler	Frekans	%
Hiç iyi değil	4	4.4
İyi değil	10	11.1
Kısmen iyi	47	52.2
Oldukça iyi	26	28.8
Çok iyi	3	3.3
Toplam	90	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere öğrencilerin % 4.4'ü hiç iyi değil, % 11.1'i iyi değil, % 52.2'si kısmen iyi, % 28.8'i oldukça iyi, % 3.3'ü çok iyi şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda tarih derslerinde geçen kavramları öğrencilerin tam olarak anlayamadıkları kısmen anlayabildiklerini anlaşılmaktadır.

Tablo 3. ***Tarih Kavramlarını Öğrendiğimi Düşünüyorum***

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	9	10
Oldukça katılıyorum	12	13.3
Orta derecede katılıyorum	23	25.5
Az katılıyorum	20	22.2
Hiç katılmıyorum	26	28.8
Toplam	90	100

Tablo 3'e göre öğrencilerin % 10'u tamamen, % 13.3'ü oldukça, % 25.5'i orta derecede, % 22.2'si az katılmakta, öğrencilerin % 28.8'i ise hiç katılmamaktadır. Bulgulara göre tarih kavramlarının tam olarak öğrenilemediği söylenebilir.

Tablo 4. ***Tarih Kavramlarını Öğrenirken Sıkılıyorum***

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	17	18.8
Oldukça katılıyorum	12	13.3
Orta derecede katılıyorum	27	30
Az katılıyorum	26	28.8
Hiç katılmıyorum	8	8.8
Toplam	90	100

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğrencilerin % 18.8'i tam, % 13.3'ü oldukça, % 30'u orta derecede, % 28.8'i az katılmaktadır, öğrencilerin % 8.8'i ise hiç katılmamaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin yarısına yakınının kavram öğrenirken sıkıldıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. ***Tarih Kavramlarını Yakın Çevre ve Türkiye'den Örneklendirmede Zorlanmıyorum***

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	10	11.1
Oldukça katılıyorum	13	14.4
Orta derecede katılıyorum	16	17.7
Az katılıyorum	25	27.7
Hiç katılmıyorum	24	26.6
Boş	2	2.2
Toplam	90	100

Tablo 5'e göre öğrencilerin % 11.1'i tam, % 14.4'ü oldukça, % 17.7'si orta derecede, % 27.7'si az katılmakta, öğrencilerin % 26.6'sı hiç katılmamaktadır. Tablodan öğrencilerin % 2.2'sinin soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Buna göre öğrencilerin yarısına yakınının tarih kavramlarını yakın çevreleri ve Türkiye'den örneklendirmekte zorlandıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmanın ikinci problemi üzerinde öğrenci görüşleri anketin üç maddesi ile alınmıştır. Öğrencilerin bu maddeler hakkında düşüncelerinin frekans ve yüzdeleri Tablo 6, 7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 6.*Tarih Kavramlarını Ezberleyerek Öğreniyorum*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	35	38.8
Oldukça katılıyorum	17	18.8
Orta derecede katılıyorum	16	17.7
Az katılıyorum	14	15.5
Hiç katılmıyorum	8	8.8
Toplam	90	100

Kavramları ezberleyerek öğreniyorum görüşüne tablo 6'ya göre öğrencilerin % 38.8'i tam, % 18.8'i oldukça, % 17.7'si orta derecede, % 15.5'i az katılmakta ve öğrencilerin % 8.8'i hiç katılmamaktadır. Bu bulgulara göre öğrencilerin büyük bir kısmı kavramları ezberleyerek öğrendikleri söylenebilir.

Tablo 7.*Öğretmen Tarih Kavramlarını Öğretmek İçin Derste Farklı Yöntem ve Teknikler Kullanır*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	5	5.5
Oldukça katılıyorum	8	8.8
Orta derecede katılıyorum	11	12.2
Az katılıyorum	19	21.1
Hiç katılmıyorum	47	52.2
Toplam	90	100

Tablo 7'ye göre öğrencilerin 5.5'i tam, % 8.8'i oldukça, % 12.2'si orta derecede, % 21.1'i az katılmakta, öğrencilerin % 52.2'si hiç katılmamaktadır. Bu bulgulara göre öğrencilerin yarısından

çoğunun tarih kavramlarının öğrenilmesinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmadığını belirttiği görülmektedir.

Tablo 8.*Tarih Kavramlarını Hafızama Alabilmek İçin Kendime Özgü Stratejiler Geliştiririm*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	25	27.7
Oldukça katılıyorum	20	22.2
Orta derecede katılıyorum	15	16.6
Az katılıyorum	24	26.6
Hiç katılmıyorum	6	6.6
Toplam	90	100

Tablo 8'e göre öğrencilerin 27.7'si tam, % 22.2'si oldukça, % 16.6'sı orta derecede, % 26.6'sı az katılmakta, öğrencilerin % 6.6'sı hiç katılmamaktadır. Bu bulgulara göre öğrencilerin yarısına yakınının kavramları öğrenmede kendine özgü strateji geliştirmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü problemi ölçekte üç soru ile sınanmıştır. Öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar Tablo 9, 10 ve 11'de gösterilmektedir.

Tablo 9. *Üniversite Sınavında Kavramla İlgili Hiçbir Soru Çıkmadığı İçin Kavram Öğrenmeye İhtiyaç Duymuyorum*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	8	8.8
Oldukça katılıyorum	10	11.1
Orta derecede katılıyorum	12	13.3
Az katılıyorum	13	14.4
Hiç katılmıyorum	47	52.2
Toplam	90	100

Tablo 9'a göre öğrencilerin % 8.8'i tam, % 11.1'i oldukça, % 13.3'ü orta derecede, % 14.4'ü az katılmakta, öğrencilerin % 52.2'si ise hiç katılmamaktadır. Kavram öğrenmenin gerekliliğine ve önemine inanan öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerinin daha kolay meydana getirilebildiği bilinmektedir. Bu çerçevede çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kavram öğrenmeye önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 10.*Tarih Kavramlarının Çoğunu Ezberlemiş Olmama Rağmen Gerçekte Neyi İfade Ettiğini Anlamıyorum*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	23	25.5
Oldukça katılıyorum	19	21.1
Orta derecede katılıyorum	26	28.8
Az katılıyorum	14	15.5
Hiç katılmıyorum	8	8.8
Toplam	90	100

Tablo 10'a göretarih kavramlarının çoğunu ezberlememe rağmen onların gerçekte neyi ifade ettiğini anlamıyorum görüşüneöğrencilerin % 25.5'i tam, % 21.1'i oldukça, % 28.8'i orta derecede, % 15.5'i az katılmakta, öğrencilerin % 8.8'i hiç katılmamaktadır. Bulgulara göre kavramların

öğrenciler tarafından ezberlenerek öğrenilmeye çalışıldığı ve öğrencilerin kavramları anlamlı şekilde öğrenemedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 11.*Tarih Kavramlarının Pek Çoğu Bir İnsan Olduğum İçin Günlük Hayatta Bilmem Gerekli Olan Kavramlardır*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	45	50
Oldukça katılıyorum	16	17.7
Orta derecede katılıyorum	19	21.1
Az katılıyorum	8	8.8
Hiç katılmıyorum	2	2.2
Toplam	90	100

Tablo 11'de görüldüğü üzerekavramların günlük hayatta bilinmesi gerektiği görüşüne öğrencilerin% 50'si tam, % 17.7'si oldukça, % 21.1'i orta derecede, % 8.8'i az katılmakta, öğrencilerin % 2.2'si hiç katılmamaktadır. Bu bulgulara göre öğrencilerin % 70'e yakın kısmının tarihi kavramların günlük hayatta da bilinmesi gerektiğine inandıkları söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü problemine bağlı olarak anketin son maddesi ve kavram açıklama kağıtları öğrenciler tarafından yanıtlanmıştır. Bulgular Tablo 12 ve 13'te gösterilmiştir.

Tablo 12.*Demokrasi, Meşrutiyet, Mutlakiyet Gibi Kavramları Birbirine Karıştırıyorum*

İfadeler	Frekans	%
Tamamen katılıyorum	15	16.6
Oldukça katılıyorum	14	15.5
Orta derecede katılıyorum	13	14.4
Az katılıyorum	21	23.3
Hiç katılmıyorum	27	30
Toplam	90	100

Tablo 12'deki verilere göre verilen kavramların birbirine karıştırılması konusunda öğrencilerin% 16.6'sı tam, % 15.5'i oldukça, % 14.4'ü orta derecede, % 23.3'ü az katılmakta, öğrencilerin % 30'u hiç katılmamaktadır. Tablodan öğrencilerin soyut kavramları birbirine karıştırdığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin kavram açıklama kağıtlarına verdikleri cevaplar gruplandırılarak analiz edilmiş ve Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. ***Öğrencilerin Kavramlara İlişkin Cevaplarının Frekans ve Yüzdeleri***

Meşrutiyet	**f**	**%**	***Cumhuriyet***	**f**	**%**
Yapılan yenilikler	26	28.8	Bir devletin eski yönetiminin kaldırılıp yenisinin kurulması	35	38.8
Var olan düzenin yıkılıp yerine yeni düzenin getirilmesi	15	16.6	Bağımsız olan devlete verilen ad	15	16.6
Bir hükümdarın etrafında çevrilen düzen	12	13.3	Egemenliğin belli sürelerde ulus elinde tutulması	11	12.2
Padişahın ve halk tarafından oluşturulan bir meclisin bulunması	9	10	Halkın kendi kendini yönettiği, yönetim şekli	10	11.1
Bilmiyorum veya boş	28	31.1	Bilmiyorum veya boş	19	21.1
Toplam	**90**	**100**	**Toplam**	**90**	**100**
Mutlakiyet	**f**	**%**	***Demokrasi***	**f**	**%**
Padişahlıkla yönetim şekli	24	26.6	Halkın kendi kendini yönetmesi	35	38.8
Yasama yürütme yargı gücünün tek elde toplandığı yönetim biçimi	23	25.5	İnsanın sahip olması gereken hak ve Özgürlükler	15	16.6
Devletin yönetiminin babadan oğula geçerek devam ettirildiği sistem	17	18.8	Eşitlik özgürlük anlamına gelen kavram	10	11.1
Bilmiyorum veya boş	26	28.8	Bilmiyorum veya boş	30	33.3
Toplam	**90**	**100**	**Toplam**	**90**	**100**
Reform	**f**	**%**	***Oligarşi***	**f**	**%**
Gelişim ve yenileşme hareketi	35	38.8	Karışık yönetim şekli	15	16.6
Avrupa'da ortaya çıkan ve dindeki yenilik	13	14.4	Yönetimin belirli bir zümrenin elinde olduğu yönetim biçimi	12	13.3
Kurum ve kuruluşlarda ve örgütlerde yenilik yapmak	11	12.2	Yönetim	5	5.5
Bilmiyorum veya boş	31	34.4	Bilmiyorum veya boş	58	64.4
Toplam	**90**	**100**	**Toplam**	**90**	**100**
Azınlık	**f**	**%**	***İnkılap***	**f**	**%**
Ait olmadıkları yerlerde yaşayan insan toplulukları	30	33.3	Bir devletin gelişim sürecinde yaptığı yenilikler	25	27.7
Bir milletin başka bir millet altında yetişmesi	25	27.7	Milletin bozuklukları düzeltmek için eskiyi tamamen yıkıp onu yok sayma	22	24.4
Yaşadığı bölgeden sonradan gelme ya da ulusla aynı olmama	19	21.1	Kurum ve kuruluşların ortadan kaldırılarak yenilerinin getirilmesi	14	15.5
Devletin himayesinde yaşayan devlet	16	17.7	Bilmiyorum veya boş	29	32.2
Toplam	**90**	**100**	**Toplam**	**90**	**100**
İhtilal	f	%	***Rejim***	**f**	**%**
Devlet yönetimine askeriyenin karışması	30	33.3	Ülkenin temel alınan haklarının tümü	15	16.6
Bir toplumun devletin düzen ve yönetimine karşı isyan hareketi	23	25.5	Yenilikler	14	15.5
Devlet yönetimini ele geçirme	17	18.8	Yönetimde etkili olarak kullanılan yöntem	12	13.3
Saldırı	13	14.4	Bir devletin yönetim şekli	9	10
Silah zoruyla mevcut düzenin değiştirilmesi	7	7.7	Bilmiyorum veya boş	40	44.4
Toplam	**90**	**100**	**Toplam**	**90**	**100**

Öğrencilerin kavram açıklama kâğıtlarına verdikleri cevaplar ışığında aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

"Meşrutiyet" kavramına sadece dokuz öğrenci "Padişahın ve halk tarafından oluşturulan bir meclisin bulunması" şeklinde cümle kurarak kavramı anımsatan cevap verirken; öğrencilerin çoğunluğunun "Var olan düzenin yıkılıp yerine yeni düzen getirilmesi", "Bir hükümdarın etrafında çevrilen düzen", "yapılan yenilikler" şeklinde kavramla ilgili olmayan yanıtlar verdikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin de kavramı hiç tanımadığı görülmekle birlikte, sadece içinde düzen kelimesi geçen cümleleri kullandıkları dikkat çekmektedir. "Cumhuriyet" kavramına öğrencilerin dörtte biri "Halkın kendi kendini yönettiği yönetim şekli" ve "Egemenliğin belli sürelerde ulus elinde tutulması" ile eş anlamlı olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin önemli çoğunluğu cumhuriyet kavramına "Devletin eski yönetiminin kaldırılıp yenisinin kurulması" ve "Bağımsız devlete verilen ad" şeklinde cevap vermiş, öğrencilerin üçte biri de cevabı boş bırakmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin dörtte üçünün cumhuriyet kavramıyla ilgili kavram yanılgısı içerisinde olduğu söylenebilir (Tablo 13).

"Mutlakiyet" kavramına öğrencilerin çoğu "Devlet yönetiminin babadan oğula geçirilerek devam ettirildiği sistem" ve "Yasama yürütme yargı gücünün tek elde toplandığı yönetim biçimi" şeklinde ifade ederken sadece yirmi dört öğrencinin "Padişahlıkla yönetilen sistem" şeklinde kavramı anımsatan yanıtlar verdiği görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık üçte biri cevabı boş bırakmıştır Öğrencilerin kavrama verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde Mutlakiyet kavramının kısmen daha iyi öğrenildiği söylenebilir (Tablo 13).

"Demokrasi" kavramını öğrencilerin önemli çoğunluğu "Halkın kendi kendini yönetmesi", "İnsanın sahip olması gereken hak ve özgürlükler" ve "Eşitlik özgürlük" anlamına gelen kavram olarak algıladıkları görülmektedir. Öğrencilerin üçte biri de cevabı bilmiyorum yanıtını vermiştir. "Reform" kavramına öğrencilerin önemli çoğunluğunun "Devlet kurumlarında yenilik yapma ve gelişme" gibi doğru yanıt verdikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlasının reform kavramın ayırt edici özelliği olan "Yenilik" tanımını yapabildiği görülmüştür. Kelimenin güncelliğini korumasının bu durumda etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak öğrencilerin üçte birinin cevabı bilmediği anlaşılmıştır "Oligarşi" kavramı öğrencilerin önemli çoğunluğu tarafından "Karışık yönetim şekli, yönetim" şeklinde algılandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin sadece on ikisi "Yönetimin belirli bir zümrenin elinde olduğu bir yönetim biçimidir" cevabını verdiği görülmüştür. Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün kavramın herhangi bir boyutunu bilmediği, kavrama ilişkin önemli ögeleri tanımadıkları ortaya çıkmıştır (Tablo 13).

"Azınlık" kavramına öğrencilerin üçte biri "Ait olmayan yerlerde yaşayan insan toplulukları" yaklaşık üçte birine yakını da "Bir milletin başka bir millet altında yetişmesi" yaklaşık dörtte birinin de "Yaşadığı bölgeye sonradan gelme veya aynı milletten olmamak", dörtte birine yakını da "Devletin himayesi altında yaşayan devlet" olarak cevap vermiştir. Bu cevaplardan öğrencilerin kavramı hiç tanımadığı görülmekle birlikte, sadece içinde millet kelimesi geçen cümleleri kullandıkları dikkat çekmiştir. Öğrencilerin "Azınlık" kavramı ile ilgili kavram yanılgısı ve kavram kargaşası yaşadıkları anlaşılmaktadır (Tablo 13).

"İnkılap" kavramına öğrencilerin yaklaşık yarısı "Bir devletin gelişim sürecinde yaptığı yenilikler" ve "Kurum ve kuruluşların ortadan kaldırılarak yenilerinin getirilmesi" şeklinde cevap verirken, dörtte biri de "Milletin bozuklukları düzeltmek için eskiyi tamamen yıkıp onu yok sayan terim" olarak yanıt vermiştir. Öğrencilerin dörtte biri de kavrama ilişkin bilmiyorum cevabını vermiş

veya soruyu boş bırakmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun "İnkılap" kavramına toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklikler, iyileştirme tanımına yakın cümleler kurabildikleri anlaşılmıştır (Tablo 13).

"İhtilal" kavramına öğrencilerin önemli çoğunluğu "Devlet yönetimine askeriyenin karışması", "Bir toplumun devletin düzen ve yönetimine karşı isyan hareketi", "Devlet yönetimini ele geçirme" ve "Saldırı" şeklinde cevap vermişlerdir. Sadece yedi öğrencinin ihtilal kavramının ayırt edici özelliği olan "Mevcut düzenin silah zoruyla değiştirilmesi" tanımını yapabildiği görülmüştür (Tablo 13).

"Rejim" kavramına öğrencilerin sadece dokuzu "Bir devletin yönetim şekli" olarak yanıt vermiştir. Diğer öğrencilerin kavramla ilgili tümüyle kavram yanılgısı içerisinde oldukları görülmektedir. Öğrencilerin çoğu rejim kavramını "Yönetimle etkili olarak kullanılan yöntem", "Ülkenin temel alınan haklarının tümü" ve "Yenilikler" şeklinde yanıtlamıştır. Otuz beş öğrenci de cevabı bilmediğini belirtmiş veya soruyu boş bırakmıştır. Bu cevaplardan bazı öğrencilerin rejim kavramını hiç tanımadığı görülmekle birlikte, sadece içinde yönetim kelimesi geçen cümleleri kullandıkları dikkat çekmektedir (Tablo 13).

4. Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmanın problemlerine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğunun İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan kavramları doğru bir şekilde algılayamadıkları, bu kavramları birbirine karıştırdıkları ve tam olarak öğrenemedikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çoğu tarih kavramlarını öğrenirken sıkıldıklarını ve bu kavramları örneklendirmede zorlandıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak öğrencilerin önemli çoğunluğunun kavramların herhangi bir boyutunu bildiği, büyük bir çoğunluğun ise kavramlarla ilgili önemli ögeleri tanımadıkları görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin tarih kavramlarını ezberleyerek öğrenmeye çalıştıkları anlaşılmakta ve derslerde öğretmenlerin kavram öğrenme strateji, yöntem ve tekniklerini yeterince kullanmadıkları ortaya çıkmaktadır. Ezberleme yoluyla kavram öğrenme yöntemi de öğrencilerin sıkılmalarına sebep olmaktadır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin, tarih kavramlarının üniversite seçme sınavlarında önemli olduğuna, tarih kavramlarını günlük hayatta bilmeleri gerektiğine inandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin önemli çoğunluğunun kavram öğrenirken kendine göre stratejiler geliştirdiği, tarih kavramlarını ezberledikleri ancak gerçekte kavramların neyi ifade ettiğini anlamadıkları ortaya çıkmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde de aynı doğrultuda sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Yılmaz, 2008; Ünlü, 2011; Akıcıoğlu ve Arslan, 2007; Düzenli, 2011; Dündar ve Aksoy 2010).

Kavram açıklama kâğıtlarından elde edilen verilere göre aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Tarih derslerinde geçen kavramlar öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılmamıştır.
- Öğrencilerin kavramların herhangi bir boyutu bildiği ancak genel tanımını yapamadığı tespit edilmiştir.
- Öğrenciler kavramları birbirlerine karıştırmakta ve bu, özellikle devlet yönetim şekilleriyle ilgili kavramlarda kendini göstermektedir.

- Derslerde soyut kavramları somutlaştırmak için önerilen araçların yeterince kullanılmadığı ve öğrencilerin tarihi kavramları ezberleme yoluyla öğrenmeye çalıştıkları anlaşılmış olup bu durumun da öğrencilerin sıkılmalarına neden olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin kavramları yeterince öğrenemedikleri ve kavramları birbirine karıştırdıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumu önlemek için aşağıdaki önerileri uygulamanın faydalı olacağı düşünülmektedir:

- Tarih derslerinde grafik düzenleyiciler, öğretmen ve öğrenciler tarafından özellikleri bilinerek, eğitim öğretim sürecinde etkili bir şekilde kullanılmalıdır.
- Öğrenme sadece belirli araçların kullanıldığı bir süreç olmaktan çıkartılmalı ve öğrencilerin görsel zekâlarına hitap eden uygulamaları da içermelidir.
- Öğrencilerin önbilgilere sahip olup olmadıkları tespit edilerek bu konulardaki eksikliklerinin tamamlanması gerekmektedir.
- Çoklu zekâ etkinlikleri ve kavram öğretimi açısından faydalı olabilir.
- Kavram öğretiminde öğrencileri öğrenme sürecinde merkeze alan işbirlikli öğrenme modelinin kullanılması etkili olabilir.
- Öğrencilerde kavramsal değişimi sağlayan ve kolaylaştıran, onları bilginin keşfedicisi ve yapılandırıcısı konumuna getiren diğer yöntemlerde işe koşulmalıdır.
- Kavram öğretiminde kavramsal değişim metinlerine yer verilmelidir. Kavramsal değişim metinleri, öğrencilerin sahip oldukları olası kavram yanılgılarını ortayaçıkararak, bilimsel olarak kabul edilen kavramları örneklerle destekleyerek, kavram yanılgılarının önüne geçilmesini sağlar.
- Öğrencilerin kavramlar hakkındaki anlayışları edebiyat, karikatür, resim gibi alanlarla ilişki kurularak geliştirilebilir.

5. KAYNAKÇA

Akbaş, Y.,&Toros, S. (2016). "Sosyal bilgiler öğretiminde interaktif kavram karikatürleri ve kavram haritaları kullanımının akademik başarıya etkisi / the effects of using ınteractive cartoons and concept maps on academic achievement in social studies teaching", TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 11 (9) Spring 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9727, p. 53-68.

Akınoğlu, O., &Arslan, Y. (2007). "Türkiye'de orta öğretim öğrencilerinin tarih kavramlarını kazanma durumu ve değerlendirilmesi" Sosyal Bilimler Dergisi, s. 18, 138–142.

Aktekin, S. (2009). "Türkiye'de tarih eğitimi", çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi, Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı, 27-44.

Alkış, S. (2012). "Sosyal bilgilerde kavram öğretimi". (Ed. Mustafa Safran), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem A Yayınevi, 69-92.

Bümen, N. T. (2007). "Çoklu zeka kuramı ve eğitimi", Eğitimde Yeni Yönelimler, (2. Baskı), (Ed. Özcan Demirel), Ankara: Pegema Yayıncılık, s. 1-37.

Cantekin, S., Çağdaş, A., &Albayrak, H. (2000). Okul öncesinde kavram gelişimi ve bilişsel etkinlik örnekleri, (2. Baskı), İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.

Çaycı, B., Demir, M. K., Başaran, M., &Demir, M. (2007) "Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi", Kastamonu Eğitim Dergisi, 15/2, 619-630.

Çevik, İ., Keleş, A., &Keleş, A. (2017). "Fen eğitiminde 3d animayonlar ile soyut konu ve kavramların öğretilmesi / teaching abstract subjects and concepts with 3d animations in science education", TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/6, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11544, p. 197-214.

Demircioğlu, İ. H. (2010). "Tarih öğretiminin amaçları", tarih nasıl öğretilir, (Ed. Mustafa Safran), Ankara: Yeni İnsan Yayınevi, 65-69.

Dönmez, İ. Y., Alaz, A, &Aydoğan, A. (2008). "9. Sınıf öğrencilerinin "akarsular" konusundaki temel kavramları öğrenme düzeylerinin tespiti", Kastamonu Eğitim Dergisi, 16 /1, 177-184.

Dündar, H. (2008). "Sosyal bilgilerde kavram öğretimi", Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Ed: Tay, B, Öcal, A.), Ankara: Pegema Akademi, 309-342.

Dündar, H. Aksoy, N. (2010). "Kavram analizi stratejisinin öğrencilerin kavram öğrenme başarısı ve hayat bilgisi dersine ilişkin tutumlarına etkisi", Akademik Bakış Dergisi, Sayı 21, 1-27.

Düzenli, E. (2011). "Islahat, tanzimat, meşrutiyet, cumhuriyet ve hürriyet" kavramlarının anlaşılma düzeyleri: 11. sınıf öğrencilerinin görüşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Gürkan, B., &Doğanay, A. (2016). "Sosyal bilgiler dersinde disiplinler arası öğretim yaklaşımına dayalı analoji tekniği uygulamalarının kavram gelişimine etkisi: bir durum çalışması / the effects of analogy technique practices based on the ınterdisciplinary teaching approach on conceptual development in social studies: a case study", TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 11/19 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9861, p. 395-416.

Husbands, C. (1996). What is history teaching?, Buckhingham: Open University Press.

Kılıç, F. (2008). "Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarı ve bilişsel esnekliğe etkisi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18/2, 223-238.

Kılınç, A. (2007). "Bir öğretim stratejisi olarak kavram haritalarının kullanımı", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4/11, 21-48.

Klausmejer, H. J. (1992). "Concept learning and concept teaching" Educational Psychologist, 27/3, 267-286.

Köksal, H. (2007). "İlkçağda vatandaşlık eğitimi olarak tarih öğretimi", Kastamonu Eğitim Dergisi, 15/1, 271-278.

Köksal, S. (2006). "Kavram öğretimi ve çoklu zeka teorisi" Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, 14/2, 473–480.

Köstüklü, N. (1999). Sosyal bilimler ve tarih öğretimi, Konya: Günay Matbaası.

Malatyalı, E., &Yılmaz, K. (2010). "Yapılandırmacı öğrenme sürecinde kavramlar ve önemi: kavramların pedagojik açıdan incelenmesi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3/14, 320-332.

MEB (2005). İlköğretim programı tanıtım elkitabı, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB, (2011). Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersi öğretim programı ve 10. sınıf seçmeli tarih dersi öğretim programı, Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Nakiboğlu, C. (2009). "Deneyimli kimya öğretmenlerinin ortaöğretim kimya ders kitaplarını kullanımlarının incelenmesi" Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10/1, 91-101.

Novak, J. D. (1997). A Theory of education, Newyork: Cornell University Press.

Novak, J. D., &Gowin, D. B. (1984). Learning how to learn. Cambridge: Cambridge University Press.

Özyürek, M. (1984). "Kavram öğrenme ve öğretme" Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16/2, 347- 366.

Safran, M. (2006). "Türk tarihi öğretimi ve meseleleri" Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler, Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları, 175-189.

Safran, M. (2009). "Türkiye'de tarih öğretimi ve meseleleri", (Ed: M. Demirel, ve İ. Turan), Tarih Öğretim Yöntemleri, Ankara: Nobel Yayınları, 8-21.

Salkind, N. J.,& Rasmussen, K. (2008). Encyclopedia of educational psychology. Thousands Oaks: Sage Publications.

Senemoğlu, N. (2001). Kuramdan uygulamaya gelişim ve öğrenme, Ankara: Gazi Kitabevi.

Senemoğlu, N. (2004). Gelişim, öğrenme ve öğretim, (10. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.

Şimşek, A. (2006), İçerik türlerine dayalı öğretim: kavramların öğretimi, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 27- 66.

TDK (2015). Güncel Türkçe sözlük, Ankara. Erisim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KAVRAM, 15.10.2016.

Ülgen, G. (2004). Kavram geliştirme, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ünlü, F. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler programında geçen temel kavramların 8.sınıf öğrencilerinde erişi düzeyi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Yel, S. (2006). "Kavram geliştirme" (Editör: Cemil Öztürk), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yel, S. (2009). "Kavram geliştirme ve öğretimi", (Ed: Cemil Öztürk), Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Ankara: PegamA Akademi.

Yeşilyurt, M. (2006). İlköğretim ve lise öğrencilerinin elektrik kavramı ile ilgili düşünceleri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17, 41-59.

Yıldız, Ö. (2003). "Türkiye'de "tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15/2, 181-190.

Yılmaz, K., Çolak, R. (2011). "Kavramlara genel bir bakış: kavramların ve kavram haritalarının pedagojik açıdan incelenmesi" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15/1, 185-204.

Yılmaz, S. (2008). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi "haklarımı öğreniyorum" ünitesi ile ilgili kavramları anlama düzeyleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.